

Cultura

ARQUITECTURA

Rehabilitacions arquitectòniques sensibles i responsables

Les exigències econòmiques i ambientals se sumen a les raons patrimonials per salvar edificis

ANTONI RIBAS TUR
BARCELONA

La rehabilitació d'edificis existents té una llarga tradició, sobretot des del punt de vista cultural. Ara també s'hi sumen les raons econòmiques i les relacionades amb el medi ambient, que la fan més recomanable respecte a l'obra nova. A més a més, el 80% dels edificis que es calcula que hi haurà arreu del món el 2050, l'any en què les Nacions Unides volen arribar a les zero emissions, ja estan construïts. També hi ha raons socials, pel "poder simbòlic" que pot tenir un edifici al seu entorn encara que no sigui excepcional i el fet que se'n vulgui conservar la "traça històrica", com diu l'arquitecte Guillem Auge, fundador amb Anna Vergés de l'estudi Undo, el lema del qual és "Per construir futur, desfer, refer, no fer".

"Habitualment, les lleis de protecció patrimonial han preservat edificis històrics i no tenen una visió més àmplia que cada vegada més està apareixent", explica Auge. Per exemple, reivindicar la rehabilitació d'edificis com els blocs d'habitatges a Bordeus que van fer els arquitectes francesos Lacaton & Vassal, i d'altres a Catalunya dels anys 60 i 70 que eren fruit d'una economia especulativa. En aquests casos, la rehabilitació serveix també per recordar les lluites dels veïns perquè milloressin els seus barris. Des d'un punt de vista més tècnic, és important la rehabilitació energètica dels habitatges, que comportarà un estalvi mitjà de 600 euros anuals.

A Catalunya, la tradició d'intervenir en edificis existents és brillant des de l'època del Modernisme, fins al punt que va ser la protagonista del pavelló català a la Biennial d'Arquitectura de Venècia del 2015, *Arquitectures empeltades*, amb obres com la Casa Bofarull, de Josep Maria Jujol; els apartaments a les golfes de la Pedrera, de Francisco Juan Barba Corsini; l'Institut d'Educació Secundària La Llauna, a Badalona, de Carme Pinós i Enric Miralles, i el Museu Can Framis de la Fundació Vila Casas, de Jordi Badia. "A Catalunya aquesta tradició es nota amb una agilitat que sorprèn els arquitectes de fora -afirma l'arquitecte Jordi Garcés, autor del Museu Picasso de Barcelona-. Els serveis patrimonials d'arreu d'Europa potser no tenen la cintura que aquí hem anat adquirint, i a Catalunya és més

viva que a la resta d'Espanya". "La mateixa norma, la llei que afecta la rehabilitació, permet una homogeneïtzació de la qualitat en un nivell molt alt. En altres llocs és més permissiva, mentre que aquí a vegades fins i tot ens hem passat", diu Auge.

01
MAS DE RODA

BARCELONA
Reconstituir un fragment de ciutat

La intervenció en edificis existents és un puntal de la trajectòria de l'arquitecte Jordi Garcés (Barcelona, 1945), amb el Museu Picasso com una de les obres més destacades. "En el nostre currículum és el més singular, i fins i tot me n'adono quan ens conviden a concursos a l'estranger", afirma Garcés. Amb l'estudi Garcés-De Seta-Bonet Arquitectes han acabat fa poc unes oficines al passatge Mas de Roda de Barcelona que han suposat la rehabilitació d'una part de l'antiga fàbrica de la Companyia d'Indústries Agrícoles i la construcció d'un edifici nou que dialoga amb l'històric amb detalls com l'ús del maó i la disposició i la forma de les finestres. A més, és la continuació per a un nou client d'un pla que van començar el 2003.

En paral·lel als aspectes patrimonials, al llarg dels anys Garcés ha notat com ha augmentat l'exigència perquè els edificis siguin més responsables mediambientalment, així que han aplicat mesures per aconseguir el certificat sostenible LEED Platinum. "No és només una qüestió de normativa. El client ens va dir que sense aquest certificat és molt difícil que l'edifici entri al mercat; la pressió és completa, des de la sensibilitat cultural per rehabilitar fins a les exigències de les administracions i el promotor", adverteix. Garcés també recorda el caràcter urbà del conjunt: "Té l'atractiu de ser no només un edifici, sinó que és un fragment que reconstitueix la ciutat, una continuació del pla de la fàbrica existent. A partir de l'antic hem fabricat un fragment de ciutat complexa".

02
ESTUDI 1700

PALAU-SATOR
Un graner convertit en un estudi d'arquitectes

La nova seu de Nordest Arquitectura a Palau-sator, l'estudi de Jordi

NORDEST ARQUITECTURA

FILIPPO POLI / NORDEST ARQUITECTURA

ERIC KLINENBERG, AL CCCB

El sociòleg nord-americà i investigador d'estudis urbans Eric Klinenberg farà una conferència al CCCB el 20 de setembre, a propòsit del llibre *Palacios del pueblo. Políticas para una sociedad más igualitaria*.

SCHRADER, LLEÓ D'OR HONORÍFIC

El cineasta nord-americà Paul Schrader va rebre ahir el Lleó d'Or honorífic al Festival de Cinema de Venècia. El lliurament del premi va coincidir amb la presentació de l'última pel·lícula de Schrader, *Master gardener*.

Riembau i Miquel Rusca al Baix Empordà, té molta història. Va ser un antic paller que va servir per guardar gra i per a altres usos ramaders fins al 2016, i més endavant hi van fer obres, que van quedar interrompudes, per convertir-lo en un apartament turístic, per la qual cosa es van fer noves obertures: es va dividir l'interior en dos nivells amb uns forjats i es va reformar la coberta completament. "Cap de les intervencions ja efectuades a l'edificació manté o respecta el caràcter original i la història de l'edificació", lamenten els arquitectes a la memòria del projecte. L'edifici, a més, té un paper destacat perquè fa de teló de fons a la plaça de la Font.

Riembau i Rusca van aprofitar el que els era útil de la intervenció anterior, i han treballat la part nova amb pocs materials, com l'enguixat a les parets i els sostres i el formigó continu al paviment, i han fet que tot plegat sigui respectuós amb la història de l'edifici. "La reforma i la seva materialització dialoguen amb els materials originals mitjançant el contrast i la superposició amb els nous materials", diuen els arquitectes. Pel que fa a la distribució, a la planta baixa hi ha els espais públics, és a dir, la recepció, sala de reunions i serveis. El primer pis és l'espai de treball, diàfan i amb una gran taula on fa feina tot l'equip.

03

SALA BECKETT

BARCELONA

Un manifest arquitectònic i un 'work in progress'

Amb la transformació de l'antiga Cooperativa Pau i Justícia en la Sala Beckett, els arquitectes Ricardo Flores i Eva Prats s'han guanyat un lloc molt singular en l'arquitectura catalana recent, i també en la internacional. És així per la cura i al mateix temps la llibertat creativa amb què van fer una sala de teatre, un bar, unes oficines i un obrador de dramaturgia en una vella cooperativa respectant totes les capes d'història de l'edifici. "A Catalunya hi ha cultura molt potent que no només es reflecteix en edificis excelsos, sinó també en tenir cura del que tenim. Hi ha molt ofici, i això fa fàcil que es facin rehabilitacions amb un nivell de qualitat molt alt", recorda l'arquitecte Guillem Auge.

Flores i Prats van fer el cim quan la Sala Beckett va formar part de l'exposició central de la Biennal d'Arquitectura de Venècia del 2018. Mentre l'èxit internacional de l'edifici continua, també ho fa la seva relació amb l'obra, ja que aquest estiu han acabat la construcció d'uns nous bancs al pati de dalt i unes vitrines que recorden les velles portes i finestres que van recuperar. Després de la Beckett, Flores i Prats han assumit una altra rehabilitació de volada, la de l'antic Théâtre des Variétés a Brussel·les. "El que és fascinant de les ruïnes, o de l'estat en què està un l'edifici quan l'obres, és

que la condició de la ruïna de cosa inacabada permet que tothom s'hi senti com a casa", afirmen.

04

CASA DE ROTER

ALGAIDA (MALLORCA)

El vell, un patró per construir el nou

A Mallorca els roters eren els pagesos més humils a qui se cedia un tros de terra no gaire productiu d'una finca més gran perquè el conreessin. Passaven les temporades de sembra i collita en unes petites cases la memòria de les quals els arquitectes de l'estudi barceloní Flexo Arquitectura van voler mantenir quan van rebre l'encàrrec de convertir-ne una al municipi mallorquí d'Algaida en una casa estudi més gran. Per això els fundadors de Flexo, els mallorquins Tomeu Ramis i Aixa del Rey, juntament amb Bàrbara Vich, van fer servir la casa existent com la mesura per dissenyar tres pavellons més. El resultat és una casa que té la planta en forma de creu amb un gran pati al mig. A la part antiga ara hi ha el menjador i la cuina, i a les parts noves una sala d'estar i dos dormitoris. Un dels trets destacats de la nova casa és la flexibilitat, ja que cadascun dels volums té sortida a l'exterior i les seves pròpies vistes, cosa que els dona autonomia i intimitat. Un altre punt rellevant d'aquesta obra és que els materials que han fet servir —la pedra, la fusta, el marès i els totxos— són de proximitat.

05

ESPAI CULTURAL

FLIX

Fer un canvi important amb una intervenció mínima

Olga Felip (Girona, 1980) i Josep Camps (Tortosa, 1975), els fundadors de l'estudi Arquitectura, han fet obra nova en entorns carregats d'història. Van fer els jutjats de Balaguer al nucli antic de la ciutat i una plaça que dona a l'absis de la catedral de Tortosa. Ara està en obres una de les seves primeres intervencions en un edifici existent, la rehabilitació d'una nau de maó de la Cooperativa Agrícola de Flix per fer-hi un espai polivalent i cultural, que pugui acollir actes com concerts, espectacles teatrals i balls. Per això, hi faran uns vestidors, un magatzem, una cuina, uns banys públics i una sala tècnica, amb materials responsables amb el medi ambient com la fusta. I al mateix temps volen passar desapercebuts al màxim: conserven eines agrícoles existents dins la nau com una tremuja de fusta de raïms i unes cisternes d'emmagatzemament. "La intervenció es farà amb cura i atenció, preservant-ne el caràcter original i els valors patrimonials. Les actuacions i solucions constructives adoptades tindran la mínima presència", diuen els arquitectes a la memòria del projecte.

